MAATALOUSTIETEEN PÄIVÄT

Kauppa kilpailuttaa muttei kilpaile

Kauppa kilpailuttaa kotimaista maataloutta ja ruokateollisuutta tuonnin kanssa, mutta sitä itseään kansainvälinen kilpailu ei juuri koske.

Ruokamarkkinoilla kilpailu kovenee tuonnin ja kaupan omien merkkien takia. Suurin hyötyjä on päivittäistavarakauppa, **Kyösti Arovuori** Pellervon taloustutkimus PTT:stä sanoi maataloustieteen päivillä keskiviikkona.

S- ja K-ketjut hallitsevat Suomen päivittäistavarakaupasta yli 80 prosenttia. Vaikka ne kilpailevat keskenään, kaikkiaan kaupan kilpailu on vähentynyt. Sen sijaan maatalous ja ruokateollisuus joutuvat kilpailemaan tuonnin kanssa, ja kauppa pystyy kilpailuttamaan niitä tuonnin uhalla.

Lisäksi kauppa kilpailuttaa teollisuutta kaupan merkkien valmistamisessa. Siinä merkkivalmistaja joutuu kilpailemaan sekä itsensä että muiden kotimaisten ja ulkomaisten yritysten kanssa.

Kaupalla on markkinavoimaa, mutta Arovuoren mukaan tutkija ei voi pelkästään sen perusteella sanoa, että kauppa käyttäisi hallitsevaa markkina-asemaa väärin. Tutkimusnäyttöä ei ole. Kaupan hinnanmuodostuksesta ei ylipäänsä ole ulkopuolisilla tietoa.

Jyrki Ali-Yrkkö Etlasta on selvittänyt ruuan ja muidenkin tuotteiden arvon muodostumista. Ketjun eri osien arvonlisäykset vaihtelevat suuresti, eivätkä ne kerro saadun voiton suuruutta, koska kustannukset sisältyvät arvonlisäykseen.

JAANA KANKAANPÄÄ

Euroshopper, X-tra ja Rainbow ovat kauppojen omia merkkejä.

» Kauppa kilpailuttaa teollisuutta kaupan merkkien valmistamisessa. Siinä merkkivalmistaja joutuu kilpailemaan sekä itsensä että muiden kotimaisten ja ulkomaisten yritysten kanssa.

Kuluttajahinta kulkee omia teitään

Arovuoren mukaan Suomessa tuottajahinnat seuraavat nykyään kansainvälisiä hintoja. Taso on kuitenkin eri, esimerkiksi viljoilla alempi.

Tuottajahinnat selittävät 16 prosenttia ruuan kuluttajahintojen muutoksista, **Heini Toikkanen** MTT:n taloustutkimuksesta kertoi. Maidossa, kananmunissa ja jauhelihassa yhteyttä tuottaja- ja kuluttajahinnan välillä ei ole, perunassa ja naudan ulkopaistissa on.

MTK:n puheenjohtaja **Juha Marttila** toivoi tutkimusta myös toisin päin: paljonko kuluttajahinnan muutoksista siirtyy tuottajahintaan?

Kaupan merkki ei aina halvin

Ari Peltoniemi Kuluttajatutkimuskeskuksesta kertoi toissavuotisesta ruuan hintakorivertailusta. Se osoitti, että useimmin halvin tuote löytyi Prismasta. Kallein vaihtoehto oli useimmin K-supermarketissa ja harvimmin Prismassa ja K-marketissa.

Kaupan oma merkki ei ollut läheskään aina halvin. 31 tuotteesta viidessä kaupan merkki oli kalliimpi kuin brändi jota se matki. Lisäksi kaupan merkit olivat kallistuneet muita enemmän.

Useammankin esityksen jälkeisessä keskustelussa päivien osanottajat pohtivat, millaisia mahdollisuuksia verkkokauppa antaa uusille, kauppaketjujen kanssa kilpaileville toimijoille.

HEIKKI VUORELA

KIMMO HAIMI

Kuluttaja kaipaa tietoa tuotannon arjesta, ei kiilto- tai kauhukuvaa tiloilta.

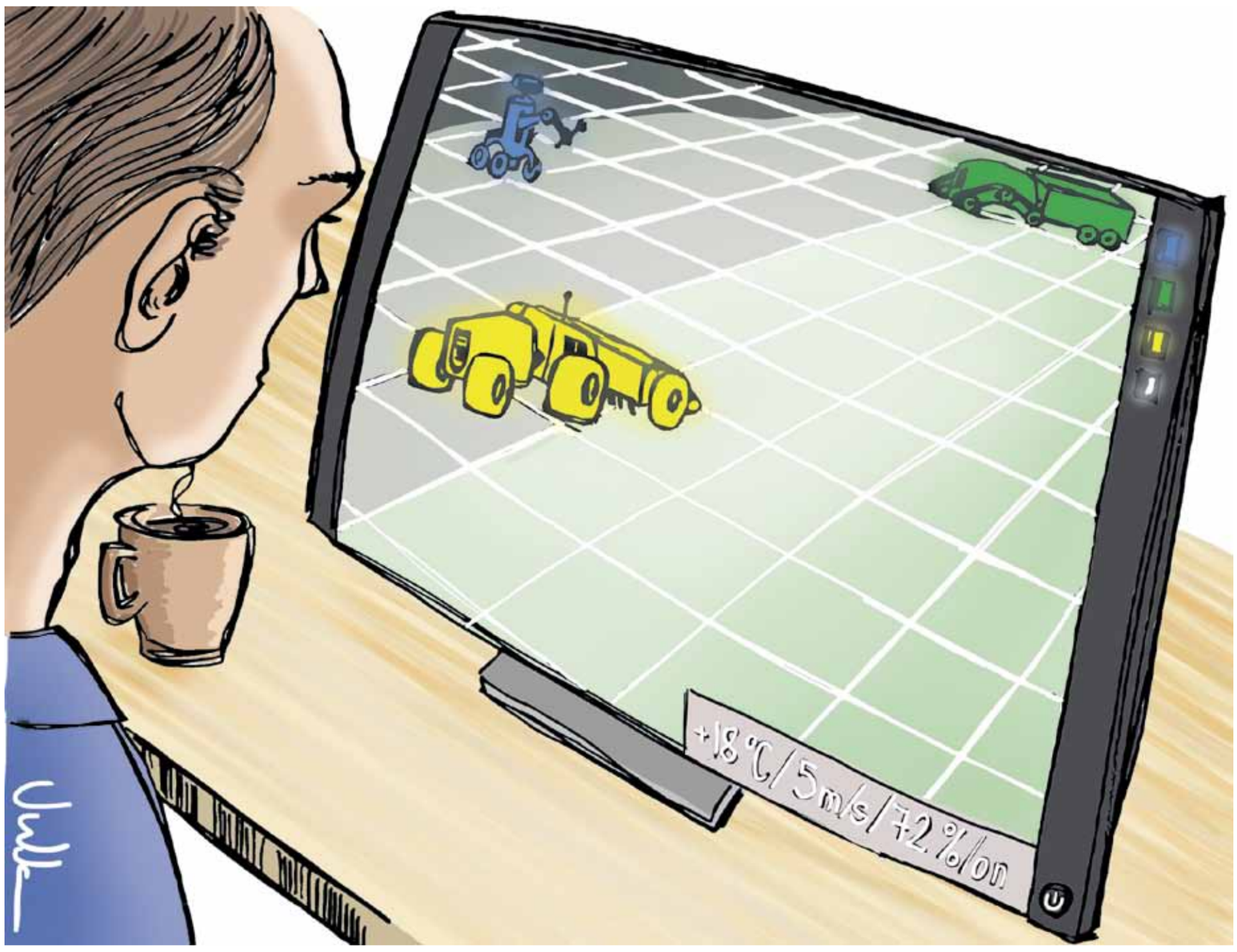

Kiihtyvyysanturi ennustaa porsimisen

Porsaskuolleisuus aiheuttaa sikatiloilla taloudellisia tappioita ja eettisiä ongelmia. Sitä voidaan vähentää valvomalla porsimisia. Käytännössä valvonta on vaikeaa, sillä suuri osa porsimisista ajoittuu yöaikaan.

Emakon aktiivisuus, kuten tonkiminen, kuopiminen, kääntyminen ja kävely, lisääntyy selvästi noin 24 tuntia ennen porsimisen alkua.

Tutkijat ovat kehittäneet kiihtyvyysanturipohjaisen järjestelmän, jolla porsimisen lähestyminen voidaan havaita.

Emakon kaulaan kiinnitetty langaton anturi hälyttää, kun eläimen aktiivisuus nousee yli asetetun kynnysarvon.

Näin pystyttiin havaitsemaan porsimisen lähestyminen 92 prosentilla emakoista keskimäärin 13 tuntia ennen porsimista.

Emakon aktiivisuuden havaittiin laskevan uudelleen 0–30 minuuttia ennen porsimista.

SATU LEHTONEN

Matti Pastell, Juha Hietaoja, Jinhyeon Yun ja Anna Valros: Porsimisen havaitseminen kiihtyvyysanturien avulla.

» Emakon aktiivisuus lisääntyy selvästi 24 tuntia ennen porsimisen alkua.

Kuluttaja kaipaa realistista tietoa tiloilta

Kuluttajat ja maataloustuottajat kaipaavat lisää keskinäistä vuorovaikutusta sekä nykyistä avoimempaa tiedonvälitystä. Kuluttajien pitää voida nähdä tuotannon arkea, ei ainoastaan joko siloiteltua tai kauhukuvaa tiloilta.

PTT:n, MTT:n ja Kuluttajatutkimuskeskuksen yhteisessä tutkimuksessa etsittiin keinoja kehittää elintarvikeketjun alku- ja loppupään yhteydenpitoa.

Tuottajien ja kuluttajien yhteisissä työpajoissa nousi esiin erityisesti kolme teemaa: luontevien kohtaamispaikkojen puute, toisen osapuolen tarpeiden ja toimintatapojen puutteellinen tuntemus sekä tuottajien ajan ja taloudellisten resurssien puute.

Kuluttajille mieluisin kohtaamispaikka olisivat heidän normaalisti käyttämänsä ruokakaupat. Tuottajien toivotaan tulevan niihin esittelemään tuotteitaan ja tuotantotapojaan.

Tuottajat puolestaan toivoisivat, että kuluttajat löytäisivät tiensä tilakauppoihin.

Myös kaupan ja elintarviketeollisuuden toivotaan edistävän tuottajien ja kuluttajien välistä vuorovaikutusta.

Ruokakasvatusta niin esiopetuksessa kuin kouluissakin halutaan lisätä, jotta kuluttajat tuntisivat ruuan tuotantoa nykyistä paremmin.

Kuluttajamarkkinoinnissa käytetään monen mielestä epäselviä käsitteitä. Niiden sisältöä pitäisi avata.

Tuottajille kaivataan koulutusta kuluttajien kohtaamiseen.

Esimerkiksi etu- tai kansalaisjärjestöt voisivat rohkaista kanssakäymiseen tai jopa tarjota foorumin vuorovaikutukselle, työpajoissa todettiin.

SATU LEHTONEN

Tapani Yrjölä, Katja Järvelä, Laura Koistinen, Terhi Latvala, Johanna Mäkelä, Ari Peltoniemi, Perttu Pyykkönen, Anu Raijas, Suvi Rinta-Kiikka: Miten lisätä kuluttajien ja tuottajien vuorovaikutusta?

Robottikylvö on vielä kaukainen haave

Yksi maatalouden tulevaisuuden mahdollisuuksista on robottikylvö. Siinä itsenäisistä peltotyökoneista koostuva järjestelmä suunnittelisi ja toteuttaisi viljelytoimet pellolla.

Kasvihuoneissa päästään jo lähelle tätä, mutta pellolla ei.

”Peltoviljelyssä haasteena on alati muuttuva ympäristö, sääolosuhteet sekä se, että pellot eivät ole suljettuja alueita”, Maataloustieteen päivillä esitellyssä tutkimuksessa todetaan.

Projektissa käytettiin autonomista eli itsekulkevaa traktoria ja tavallisia miehitettyyn traktoriin suunniteltuja laitteita.

Avokesantoa hoidettiin kultivaattorilla kesällä 2012. Syksyllä kylvettiin 2,5 hehtaaria syysviljaa kylvölannoittimella. Keväällä 2013 robottikylvöä testattiin neljällä lohkolla, yhteensä 6,1 hehtaaria.

Kultivaattori oli varustettu hanhenjalkaterillä, kylvölannoitin laahavantailla. Kumpaistenkin todettiin sopivan huonosti itsekulkevan traktorin perään.

Hanhenjalkaterä kerää kasvijätteitä eikä kone puhdistu luontevasti edes kun se nostetaan ylös maasta.

Laahavantailla varustettu kylvölannoitin on sekin vaikeuksissa, jos kasvijätettä on muokatun pellon pinnassa runsaasti. Lisäksi ongelmana on siemenkanavan tukkeutuminen.

Kylvön automatisointi edellyttäisi myös automaattista säiliöiden täyttöä.

Projektissa kehitetty järjestelmä pystyi kylvämään noin 0,85 hehtaaria yhdellä täytöllä. Kylvörobotin isäntä ei ehdi säiliöiden täyttämisen välillä tehdä juuri muuta tuottavaa kuin käydä täyttämässä täyttövaunua silloin tällöin.

Kokeissa tutkija oli koko ajan valvomassa toimintaa pellolla, koska peltorobotin prototyyppi ja avoimet pellot ovat vaarallinen yhdistelmä, tutkijat kertovat.

SATU LEHTONEN

Timo Oksanen ja Raimo Linkolehto: Robottikylvön ja -kylvömuokkauksen mahdollisuudet ja haasteet Suomessa.

Älä yritä jaksaa itse kaikkea

Yrittäjien työhyvinvointia ja yrityksen menestymistä tutkittiin sekä perustuotantoa harjoittavissa että monialaisissa maatalousyrityksissä. Aineisto kerättiin postikyselyllä yhteensä 319 maatalousyrityksestä.

Yrittäjistä hieman alle neljännes ei kokenut työuupumusta ja arvioi työkykynsä olevan hyvä ja yritystoimintansa kannattavaa.

Toisaalta hieman alle viidesosalla oli ongelmia kaikissa näissä asioissa.

”Hyväkuntoisia menestyjiä” oli todennäköisimmin monialaisten yrittäjien joukossa, samoin alle 52-vuotiaiden ja yli 35 hehtaarin tilaa viljelevien joukossa.

Menestyjät ovat usein jakaneet töitään urakoitsijoille tai palkkatyövoimalle tai työskentelevät vähintään kahden yrittäjäperheen jäsenen voimin.

Sillä, oliko yrityksen päätuotantosuunta kotieläintalous vai kasvintuotanto, ei ollut merkitystä.

Tutkijat suosittelevat, että yrittäjä pyrkisi kohti sellaista yrityskokoa, jossa töistä vastaa vähintään kaksi yrittäjäperheen tai tilayhtymän jäsentä. Lisäksi suositellaan harkittua töiden ulkoistamista, palkkatyövoiman käyttöä, tilayhteistyötä sekä investointeja työolosuhteiden kehittämiseksi.

SATU LEHTONEN

Janne Karttunen, Veli-Matti Tuure: Työmäärän hallinta, työhyvinvointi ja maatalousyrityksen menestyminen.

MARKKU VUORIKARI

Harkittu töiden ulkoistaminen, esimerkiksi urakoitsijan käyttö, helpottaa monen tuottajan työtaakkaa.

» Tutkijat suosittelevat, että yrittäjä pyrkisi kohti sellaista yrityskokoa, jossa töistä vastaa vähintään kaksi yrittäjäperheen tai tilayhtymän jäsentä.

MAATALOUSTIETEEN PÄIVISTÄ LYHYESTI

Vuonna 2020 850 oy-maatilaa

Osakeyhtiömuotoinen maatalous lisääntyy. Vuonna 2020 oy-muotoisia maatiloja arvioidaan olevan jo 850, kun niitä nyt on runsas 600.

Pääponnin maatilan osakeyhtiöittämiseen on ollut verotus. Muita etuja ovat parempi taloudenhallinta ja maksuvalmius sekä yhtiötä koskevien säännösten tuoma selkeys kokonaisuuden hallintaan ja tasapuolisuus osakkaiden kesken.

Suvi Rinta-Kiikka, Perttu Pyykkönen, Matti Ylätalo: Osakeyhtiömuodon mahdollisuudet maatilalle.

Rutiineita noudattava eläinten hoito auttaa luomaan maitotilasta turvallisen työympäristön.

Maitotiloilla isot erot tapaturmissa

Melan tilastojen mukaan kotieläinten hoitotyöt olivat vuonna 2012 työvaihe, jossa työtapaturmia sattui yleisimmin.

Tutkimuksessa selvitettiin, miksi tapaturmien määrässä oli huomattavia eroja eri maitotilojen kesken.

Tulosten mukaan luottamuksellinen, hyvä vuorovaikutussuhde eläinten kanssa, hoidon rutiininomaisuus, tietämys eläinten luontaisesta käyttäytymisestä ja eläinten stressin välttäminen auttavat luomaan hoitajalle turvalliset työolosuhteet.

Marja Kallioniemi, Hanna-Riitta Kymäläinen: Työhyvinvointi maatiloilla: stressi, työturvallisuus eläinten hoitotyössä ja naisten työolosuhteet maidontuotantotiloilla.

Ulkomaisella työntekijällä suurempi tapaturmariski

Suomessa työskentelee vuosittain 13 000–15 000 ulkomaista maatalous- tai puutarhatyöntekijää. Heillä on kotimaisia työntekijöitä suurempi työtapaturmien riski.

Avoin keskustelu ja vuorovaikutus ovat työturvallisuuden kannalta tärkeitä. Keskustelun esteinä ovat tutkimuksen mukaan muun muassa lyhyet työsuhteet, kielitaidon puute, tottumattomuus maatalostyöhön ja turvallisuusohjeisiin, erot tuotantotavoissa ja johtamiskulttuurissa sekä sosiaalinen stressi ja haluttomuus kysyä asioista.

Tiina Mattila, Risto Rautiainen, Kim Kaustell, Anne-Marie Heiberg: Factors affecting occupational safety and health of foreign farm workers in Nordic countries.

Ulkomaisille työntekijöille käy enemmän tapaturmia kuin kotimaisille. Triin Kala (vas.) ja Mariina Tellisaar keräsivät kaalia.